

METODE INTERACTIVE UTILIZATE ÎN CADRUL ORELOR DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

prof. POPA GABRIELA
LICEUL „VOIEVODUL MIRCEA”, TÂRGOVIȘTE

Într-o societate care se află într-o continuă schimbare, cunoștințele se perimează repede și din acest motiv elevii care termină liceul sau chiar studiile superioare, se văd puși în situația de a nu mai putea aplica ceea ce au învățat pe parcursul acestor ani. Din acest motiv scopurile și obiectivele învățământului românesc s-au schimbat în ultimele decenii, accentul nu mai cade asupra însușirii unor cunoștințe ci asupra formării unor competențe. Elevii trebuie să se ajute unii pe alții în descoperirea noilor cunoștințe, să-și împărtășească ideile, sentimentele astfel încât, ajunși în afara cadrului școlar, să aibă posibilitatea de a se exprima liber, de a-și spune punctul de vedere și, mai mult decât atât, să și-l argumenteze. Ei trebuie să capete pârghiile prin care, mai târziu, se vor descurca singuri, adică trebuie să învețe cum să învețe. Profesorul nu trebuie să fie decât un coordonator care să îndrepte pașii copiilor în direcția potrivită.

Această schimbare survenită în cadrul procesului de învățământ determină modernizarea bazei materiale dar și schimbarea unor mentalități la nivelul cadrelor didactice. Ele trebuie să se arate dornice să împărtășească elevilor noile metode și tehnici prin care elevii pot căpăta anumite abilități sau competențe și nu doar cunoștințe. Mulți dintre elevii noștri, fie constrâși de împrejurări fie din dorința de a evolua, fac cunoștință cu sisteme de învățământ europene sau chiar internaționale unde, contează mai puțin bagajul de cunoștințe și mai mult posibilitatea de adaptare rapidă la schimbările societății în care trăiesc.

Mari pedagogi români au definit metoda didactică ca fiind un model sau o cale de urmat către atingerea obiectivelor propuse la începutul activităților. Iată câteva exemple:

- „Privită sub raport funcțional și structural, metoda poate fi considerată drept un model sau un ansamblu organizat al procedurilor sau modurilor de realizare practică a operațiilor care stau la baza acțiunilor parcurse în comun de profesori și elevi și care conduc în mod planificat (programat) și eficace la realizarea scopurilor propuse.” (I. Cerghit)
- „Înțelegând prin metodă de învățământ o cale, un drum străbătut deopotrivă de elevi și profesori, prin care – conform unor principii (principii didactice) dar și unor legi (legile învățării) se înfăptuiesc obiectivele instruirii, adică se însușesc de către elevi anumite cunoștințe de bază și se formează anumite capacități intelectuale și convingeri în vederea integrării progresive în societate și valoarea oricărei metode se stabilește numai în funcție de obiective.” (Ion Berca)
- Din punct de vedere *etimologic*, termenul "metodă" provine din limba greacă ("metha" = "spre"; "odos" = "cale") și desemnează o cale eficientă de urmat pentru atingerea anumitor scopuri.

Metodele de învățământ sunt un element de bază al strategiilor didactice, aflându-se în strânsă relație cu mijloacele de învățământ și cu modalitățile de grupare a elevilor. De aceea, opțiunea pentru o anumită strategie didactică condiționează utilizarea unor metode de învățământ specifice.

Pentru că sunt profesor de limba și literatura română m-am documentat și am experimentat tot felul de metode didactice care să-i determine pe elevii mei să învețe mai mult, mai repede, mai bine. Trebuie să mărturisesc că nu toate metodele s-au dovedit eficiente, acest lucru datorându-se colectivului de elevi cu care lucrăm. Uneori, aceiași metodă, aplicată la clase paralele nu funcționa la fel de bine, tocmai de aceea, pe lângă metode și mijloace de învățământ, contează foarte mult și nivelul de receptivitate al colectivului de elevi.

• METODE SPECIFICE LIMBII ROMÂNE

Algoritmizarea, analiza gramaticală, exercițiul structural, problematizarea, instruirea programată, activitatea în grupuri mici.

- METODE SPECIFICE PREDĂRII LITERATURII ROMÂNE

Lectura, expunerea, prelegerea-dezbatere, simularea, studiul de caz, brainstormingul, comentariul literar, interpretarea literară, analiza literară, cubul, cvintetul, ciorchinele, gruparea elevilor în funcție de atitudinea față de o problemă, lectura și rezumarea conținutului unui text în perechi, stabilirea succesiunii evenimentelor, predarea reciprocă, jurnalul cu dublă intrare, tehnica “lasă-mă pe mine să am ultimul cuvânt”, realizarea unor predicții etc.

- METODE COMUNE ÎN PREDAREA LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE

Conversația, problematizarea, învățarea prin descoperire, dezbaterea, exercițiul, învățarea prin acțiune, demonstrația, jocul didactic, rezumatul, algoritmizarea, explicația, lucrul cu manualul, activitatea în cabinet, exercițiul, instruirea programată.

- METODE DE TIP ACTIV- PARTICIPATIVE prin care înțeleg orice situație prin care elevii sunt solicitați și sunt scoși din ipostaza de obiect al formării și sunt transformați în subiecți activi, coparticipanți la propria formare.

1. Metoda cubului

Se realizează un cub ale cărui fețe pot fi acoperite cu hârtie de culori diferite iar pe fiecare față a cubului se scrie câte una dintre următoarele instrucțiuni: DESCRIE, COMPARĂ, ANALIZEAZĂ, ASOCIAZĂ, APLICĂ, ARGUMENTEAZĂ; Se poate lucra în perechi sau în grupuri restrânse;

Iată un exemplu de utilizare a acestei metode la clasa a X-a, în recapitularea basmului cult „Povestea lui Harap-Alb”

I. Descrie / Realizați descrierea din puncte diferite de vedere;

1. Personajele care apar într-o operă literară pot fi clasificate în funcție de mai multe criterii. Numiți personajele din *Povestea Harap-Alb de Ion Creangă* și încadrați-le în categoria corespunzătoare.

II. Compară / Comparați cu alte noțiuni asemănătoare sau diferite;

1. Stabilește asemănările și deosebirile dintre basmul cult *Povestea lui Harap-Alb de Ion Creangă* și *basmul popular*.

2. Alegeți un personaj dintr-un basm popular și stabilește trei asemănări cu personajul Harap-Alb.

III. Asociază / Asociați noțiunile: *La ce vă îndeamnă să vă gândiți?*

1. Asociază calitățile pe care le dobândește Harap-Alb în călătoria sa inițiativă, cu probele la care este supus.

A. Harap-Alb trebuie să treacă Proba podului impusă de tatăl său.

B. Harap-Alb trebuie să aducă Spânului pielea cerbului cu cap cu tot bătut cu pietre scumpe.

C. Harap-Alb este trimis să o aducă pe fata Împăratului Roșu.

Calitățile dobândite sunt:.....

IV. Analizează / Analizați conceptul: *Din ce este făcut, din ce se compune el?*

1. Analizează simbolurile și semnificațiile acestora în basmul *Povestea lui Harap-Alb* de I. Creangă.

<i>Simbolul</i>	<i>Semnificația</i>
<i>Podul</i>	
<i>Pădurea</i>	
<i>Fântâna</i>	
<i>Labirintul</i>	

2. Analizează oralitatea stilului în *Povestea lui Harap-Alb* de I. Creangă. Completează următorul tabel.

Oralitatea stilului	Exemple
<i>Inserarea de fraze ritmate</i>	
<i>Erudiția paremiologică</i>	
<i>Exprimarea afectivă</i>	
<i>Expresii onomatopice</i>	

V. Aplică / Aplicați: *Ce puteți face cu el? Cum poate fi folosit?*

1. Demonstrează că Povestea lui Harap-Alb este basm cult.

VI Argumentează / Argumentați pro sau contra. *Luați atitudine și notați o serie de motive care vin în sprijinul afirmațiilor voastre.*

1. Adevărat sau fals? Argumentează.

A. Eroul Harap-Alb are de trecut trei probe ca în basmul popular, potrivit avertismentului dat de tată să te ferești de omul roș, iar mai ales de omul spân, cât îi putea, să n-ai de-a face cu dânșii că sunt foarte șugubeți.

B. Răul este întruchipat de omul însemnat de o inteligență vicleană.

C. Calul care îl va însoți pe Harap-Alb este cel mai frumos din grajdul tatălui său.

D. Harap-Alb nu încalcă sfatul tatălui său, acela de a se feri de omul spân.

E. Sfânta Duminică îl ajută pe Harap-Alb să aducă salașile din Grădina Cerbului și pielea cerbului cu cap cu tot, așa bătute cu pietre scumpe, cum se gădesc.

F. Harap-Alb le sare în ajutor furnicilor și albinelor.

G. Nunta lui Harap-Alb cu fata de împărat și schimbarea statutului social (devine împărat) confirmă maturizarea eroului.

Puncte tari ale acestei metode sunt:

- Stimulează atenția și gândirea;
- Oferă posibilitatea elevilor de a-și dezvolta competențele necesare unei abordări complexe și integratoare;
- Lucrul individual, în echipe sau participarea întregii clase la realizarea cerințelor “cubului” este o provocare și determină o întrecere în a demonstra asimilarea corectă și completă a cunoștințelor.

2. Metoda „Știu – Vreau să știu – Am învățat ”

Este o strategie ce-i determină pe elevi să conștientizeze ceea ce știu despre un subiect sau ceea ce doresc să cunoască.

Eu utilizez această metodă în prima parte a lecției, când le cer elevilor să inventarieze ideile pe care consideră că le dețin cu privire la subiectul sau tema lecției ce va urma în rubrica – „ȘTIU”;

Această metodă am utilizat-o de mai multe ori pentru că s-a dovedit eficientă în cazul meu, mai ales atunci când predam opere ale unor autori studiați anterior. Elevii aveau posibilitatea de a-și aduce aminte de cunoștințele însușite anterior dar, în același timp, își puteau manifesta dorința de a cunoaște mai mult și a-și dezvolta abilitățile de cooperare și documentare deoarece majoritatea elementelor din rubrica „VREAU SĂ ȘTIU” deveneau teme pentru acasă sau teme de proiect.

Metoda este eficientă în sistematizarea cunoștințelor de la finalul orei, când elevii își inventariază noile idei asimilate pe parcurs, notându-le în rubrica „AM ÎNVĂȚAT”;

Iată un exemplu din clasa a XI-a, în timpul predării unității: *Poezia din perioada interbelică*, și, în special, opera lui T. Arghezi

ȘTIU Ce credem că știm?	VREAU SĂ ȘTIU Ce vrem să știm?	AM ÎNVĂȚAT Ce am învățat?
-date despre autor; -a scris poezii pentru copii; -a prezentat procesul Creației ca un joc în poezii precum <i>Adam și Eva; Porunca; Pedepsa</i> etc.	<i>Estetica urâtului</i>	-a scris Psalmi; - a fost călugăr; - a fost într-o permanentă căutare a Divinității etc

3. O altă metodă pe care o utilizez cu succes la clasă, mai ales în orele de recapitulare și fixare a cunoștințelor acumulate anterior este lucrul în perechi sau se mai numește și „**Partenerul de sprijin**”. Folosesc această metodă în special cu elevii mai emotivi, care se intimidă dacă un cadru didactic ar sta lângă ei să le explice, dar și cu elevii cu C.E.S. Această metodă are un obiectiv dublu: dezvoltarea capacității de a sprijini un copil cu dificultăți de învățare dar și de

mobilizare a acelor elevi care au un nivel intelectual mai ridicat și care s-ar plictisi în cazul transmiterii cunoștințelor prin expunere sau doar printr-un „interogatoriu” de tipul întrebare-răspuns.

Profesorul are rolul de a depista copiii care prezintă dificultăți în învățare pe parcursul evaluării inițiale, continue, dar și în observarea permanentă a comportamentelor acestora .

Fiecare dintre cei doi parteneri trebuie să aibă anumite calități.

Calitățile partenerului de sprijin sunt următoarele:

- să fie un copil recunoscut de grup și mai ales de cel care are nevoie de sprijin ca fiind în măsură să ofere acest ajutor, adică să fie expert în activitate, să dispună de tipul de inteligență caracteristic domeniului respectiv;
- să știe să coopereze, să explice și să se facă înțeles fără să lase impresia de superioritate asupra colegului căruia îi este mentor;

Calitățile celui sprijinit ar trebui să fie:

- să aibă curajul să recunoască nevoia unui sprijin;
- să solicite și să accepte sprijinul de încredere;
- să-și aleagă partenerul de sprijin.

La finalul parteneriatului fiecare ar trebui să se simtă mulțumit. Cel sprijinit pentru că a dobândit anumite cunoștințe, abilități fără a se simți inferior în fața profesorului, cel care oferă sprijin pentru că și-a putut demonstra capacitatea de a lucra în echipă, faptul că anumite cunoștințe însușite de el nu au fost reținute inutil, dezvoltând astfel capacitatea de socializare în cadrul grupului dar, este adevărat, creează și o anumită ierarhie. Profesorul este cel care trebuie să-l încurajeze pe primul să utilizeze cunoștințele însușite iar pe al doilea să-l stimuleze și să-i recunoască anumite merite, determinându-i să concluzeze și în afara școlii.

4. Jocul de rol este o metodă ce se aplică cu succes la orice clasă dar în special la clasele mici. Elevii sunt încurajați să relaționeze între ei, jocul de rol îi activează din punct de vedere cognitiv și afectiv, iar interacțiunile dintre participanți permit autocontrolul eficient al conduitei, comportamentelor și achizițiilor.

Profesorul are rolul de proiecta scenariul, implicând în această activitate și elevii, distribuie rolurile pornind de la aspirațiile, aptitudinile și preferințele fiecărui participant, organizează activități pregătitoare, creează o atmosferă plăcută de lucru pentru a-i stimula pe interpreți și a evita blocajele emoționale în preluarea și interpretarea rolurilor, conduce modul de desfășurare al jocului de rol. Un astfel de joc solicită din partea cadrului didactic, pe lângă aptitudini pedagogice speciale, aptitudini regizorale și actoricești.

Am aplicat această metodă la clasa a X-a, în caracterizarea personajului *Ion* din romanul omonim de L. Rebreanu. Elevii s-au documentat în privința trăsăturilor personajului pus în discuție și au organizat un proces în care au existat – un judecător, un avocat al acuzării și unul al apărării, fiecare dintre cei doi având în spate o întreagă echipă de lucru. Jocul a luat forma unei dezbateri iar eu am jucat rolul de conciliator, la final, și i-am ajutat să tragă anumite concluzii în privința personajului.

5. Metoda R.A.I (răspunde, aruncă, întreabă) am folosit-o fie la începutul lecției, în reactualizare cunoștințelor însușite în ora / orele anterioare, fie la final de oră, în fixarea cunoștințelor. Profesorul adresează o întrebare la care va răspunde un elev. Acesta are dreptul de a formula și el o întrebare și va numi un coleg care să răspundă. Metoda dă posibilitatea profesorului de a vedea nivelul de cunoștințe al elevilor dar și modalitatea acestora de a-și structura cunoștințele acumulate și a le transforma în întrebări-cheie, astfel se dezvoltă gândirea critică și creativă iar elevul devine parte activă în propria formare.

6. Diagrama Venn este o metodă folosită în activități în care, elevilor împărțiți în grupe li se cere să efectueze o reprezentare grafică a asemănarilor și a deosebirilor dintre două elemente. (două personaje literare, două figuri de stil, două specii sau curente literare etc.).

Am utilizat această metodă la toate clasele. Iată câteva exemple:

- la clasa a IX -a am realizat diagrama Venn punând în paralel noțiunile de *joc și joacă*.

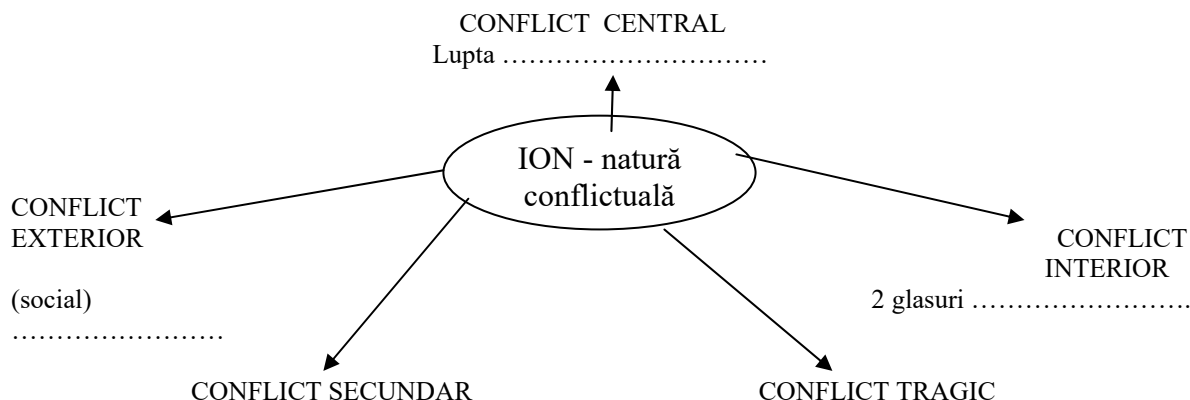
- o la clasa a X -a am comparat două specii literare studiate – *nuvela și povestirea*.
- o la clasa a XI -a am utilizat diagrama Venn în prezentarea *umanismului și iluminismului*.
- o la clasa a XII –a, în cadrul lecției *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii...* de L.Blaga, pentru a surprinde asemănările și deosebirile dintre *cunoașterea luciferică și cea paradisiacă*.

7. **Caligrama** este metoda prin care cuvintele sau propozițiile sunt aranjate în așa fel încât să reprezinte forma obiectului care constituie tema propusă spre studiu. Este o metodă folosită atât în lecțiile de predare-învățare cât și în lecțiile de fixare și sistematizare a cunoștințelor și stimulează creativitatea, cultivând raționamentul prin analogie.

Am folosit cu succes metoda caligramei la clasa a IX-a, în lecția *Literatura și picture*, dar și în clasa a XII-a, în predarea *avangardismului*, rugându-i pe elevi să realizeze poezii sau propoziții sub forma unor copaci, frunze, păsări, pălării etc. La finalul activității elevii erau încântați de produsul muncii lor iar eu remarcam persoanele care dau dovadă de creativitate și de talent la desen și literatură, fiind o activitate transdisciplinară.

8. **Metoda ciorchinului** stimulează realizarea unor asociații noi de idei prin scrierea unui cuvânt sau desenarea unui obiect în mijlocul sau în partea de sus a tablei / a foii de hârtie, elevii, individual sau în grupuri mici, având sarcina de a emite idei prin cuvinte sau desene legate de tema dată.

Folosesc această metodă în caracterizarea personajelor. Un exemplu poate fi *Ion* din romanul omonim de L.Rebreanu.

Acestea sunt doar câteva dintre metodele interactive pe care le-am folosit la clasă.

În activitatea pe care am desfășurat-o până acum am constatat că elevii acordă o importanță foarte mare folosirii calculatorului și m-am străduit să țin pasul cu ei. Elevii foloseau calculatorul numai în scop recreativ sau, obligați de împrejurări, în cadrul orelor de informatică. De aceea am participat la diferite cursuri care m-au ajutat să înțeleg că pot folosi metode interactive și în cazul în care folosesc mijloacele moderne de comunicare. Astfel am realizat lecții AEL, o aplicație de tip wiki, unde am postat teste pe care elevii le puteau rezolva ca o alternativă a temei pentru acasă, un blog pe care elevii puteau posta rodul muncii lor în cadrul activităților comune sau un videoclip de prezentare a unui personaj (utilizând imagini din ecranizarea acelor opere literare).

În concluzie, utilizarea eficientă a metodelor de predare-învățare-evaluare interactive duce la dezvoltarea gândirii și creativității elevilor dar acest lucru nu înseamnă excluderea metodelor de tip tradițional ci o îmbinare eficientă a acestora. Profesorului îi revine sarcina de a selecta atât metodele moderne cât și pe cele tradiționale ce pot fi folosite eficient în cadrul lecțiilor, ținându-se cont de nivelul de cunoștințe al elevilor și de vârsta acestora.

BIBLIOGRAFIE:

Berca Ion, *Metodica predării limbii române*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974.

Cerghit, I., *Metode de învățământ*, Ediția a III-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997.

Cucoș, C., *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 1996

Nicolae Mariana, *Strategii pentru succes în predare-învățare*, AFIR Publishing House, 2003.

Oprea, Crenguța Lăcrămioara, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.

Rafaila Elena, *Metode interactive de predare-învățare*, curs în cadrul proiectului POSDRU/87/1.3./62624 cu titlul "Profesionalizarea carierei didactice"

Sarivan Ligia (coord), *Predarea interactivă centrată pe elev*, București, 2009.